

چکیده

این پروژه با هدف کسب شناخت کلی درباره‌ی وضعیت بنای امامزاده شاه احمد قاسم شهر قم و ارائه‌ی راهکارهای علمی، حفاظت آن آغاز و با سه رویکرد فن‌شناسانه، آسیب‌شناسانه و مرمتی بنیان نهاده شد.

بنا به صورت سازه‌ای منفرد برجی شکل با نمای آجری و گنبد دو پوسته‌ی رک و با تزیینات گچبری درون بنا، در گورستان قدیمی مالون در دوره‌ی حکومت آل صفی در قم به سال ۷۸۰ هجری قمری و به سبک هنری ایلخانی ساخته شده و در دوره‌های مختلف دچار دخل و تصرف‌هایی در قسمت‌های مختلف گشته است؛ این دخل و تصرف‌ها، شامل برداشتن خود احتمالاً آسیب‌دیده‌ی گنبد رک بنا، استفاده از آهیانه‌ی گنبد به عنوان گنبد فعلی به صورت شکل خاصی از گنبد نار، اضافه کردن بناهای جدید و متصل به بنای اصلی، مسدود کردن درب احتمالاً اصلی بنا و قراردادن درب فعلی در ضلع شمالی و به واسطه‌ی آن تخریب قسمتی از کتیبه‌ی نال‌درگاه^۱، تعویض و تغییر در پنجره‌های مشبک بنا با پنجره‌های فلزی جدید، اجرای تأسیسات ساختمانی بر روی تزیینات گچبری، نمای بیرونی معاصر آجرکاری و کاشی‌کاری شده‌ی بنا، ازاره‌ی سنگی درون بنا و مرمت‌های غیراصولی در قسمت‌های مختلف تزیینات گچبری می‌شوند.

در این بحث، پس از ارائه‌ی تاریخچه‌ای کلی در مورد بنا، معرفی آن، فن‌شناسی تزیینات و مطالعات مرتبط با بنا و بررسی آسیب‌های موجود، در نهایت به طرحی علمی در راستای مرمت و محافظت تزیینات گچبری آن بخصوص کتیبه‌ی گچبری نال‌درگاه (کتیبه‌ی سوم)، از جمله برداشتن پوشش سفید براق روی کتیبه، استحکام بخشی موضعی در قسمت‌های مورد لزوم پیش و پس از برداشتن پوشش سفید براق، بازسازی قسمت‌های تخریب شده‌ی تزیینات گچبری و در انتها اجرای لایه‌ی محافظ بر کل سطح تزیینات پرداخته شد و در جهت حاکم بودن فضای یک بنای تاریخی بر بنای مورد نظر و جلوگیری از آسیب‌های بیشتر و همین‌طور نمایاندن ارزش‌های تاریخی و فرهنگی این بنا به مخاطبین آن، پیشنهادهایی ارائه شد.

کلید واژه‌ها:

گچبری، شاه احمد قاسم، ایلخانی، مرمت، آل صفی، کتیبه، آسیب‌شناسی، فن‌شناسی، نال‌درگاه.

مفاهیم:

نال‌درگاه: قسمت بالایی در ورودی بنا و تمام قسمت‌های هم ارتفاع درون بنا با آن.

Abstract

This Research aimed to characterization of condition of Imamzadeh – Shah Ahmad Qasem monument in Qom city and presentation of scientific guidelines for its conservation regarding to technological, pathological and restorative studies.

This monument has been built in the form of individual tower shaped structure with brickwork facade and double vault conical dome in old Maloon cemetery during Al_Safi government in Qom at 780 hegira. It has been built in Ilkanid style and has been changed during several periods that include remove of outer crust of dome (maybe due to degradation), application of inner crust of dome as the new dome which forms different type, addition of new building adjacent the monument, change of position of main arrival to northern part which caused to decay in some parts of lintel inscription, replacement of latticework windows with new metallic ones, execution of new materials on gypsum stucco decorations, new tilework and brickwork of facade, inner stonework, and wrong restored stucco in several parts of the monument.

After introductive and historic studies, technologies of decorations and pathologic problems have been investigated. At last, a scientific procedure for conservation of the stucco decorations, especially stucco inscription of lintel has been proposed including removal of white shiny coating on the inscription, local consolidation, reconstruction of decayed stucco decoration and coat of decorations with a protective layer. Also, due to historic importance, prevention of more degradation and presentation of historic and cultural values, some suggestions have been proposed.

Keywords: gypsum, stucco, Shah Ahmad Qasem, Ilkanid, Al_Safi, inscription, pathology, technological study, lintel.